

CMENTARZE ŁÓDZI PRZEMYSŁOWEJ

Cmentarze łódzkie oprócz zachowanych fabryk, osiedli robotniczych i świątyń są dobrym odzwierciedleniem dawnej wielokulturowości miasta. Nekropolie są miejscami pochówku wybitnych mieszkańców zasłużonych dla rozwoju Łodzi i jej dziejów, prezydentów, osobistości ze świata kultury, artystów, polityków, działaczy społecznych, przedstawicieli duchowieństwa, a także fabrykantów i robotników. Stanowią materialne świadectwo przenikania kultur i religii. Znajdujące się tam grobowce i pomniki często stanowią wysokiej klasy dzieła sztuki kamieniarskiej i kowalskiej.

ŁÓDZKA INFORMACJA TURYSTYCZNA PIOTRKOWSKA 28, 90-269 ŁÓDŹ

Godziny otwarcia:

październik - kwiecień

poniedziałek - piątek
9:00-18:00
sobota
10:00-18:00
niedziela
10:00-15:00

it@lodz.travel

maj - wrzesień

poniedziałek - piątek
9:00-19:00
sobota - niedziela
10:00-18:00

(+48) 42 208 81 81
(+48) 722 005 314

LODZ.TRAVEL

LODZ.TRAVEL

Wydawca:

Łódzka Organizacja Turystyczna
90-269 Łódź, Piotrkowska 28/2U
Polska

Opracowanie: Natalia Salamon
Foto: P. Augustyniak, arch. ŁOT, UMŁ

WWW.LODZ.TRAVEL

2

NOWY CMENTARZ ZYDOWSKI

Bracka 40
(wejście od ul. Zmiennej)

Łódź w drugiej połowie XIX w. była niezwykle szybko rozwijającym się miastem, do którego przybywały tysiące osób skuszonych wizją dostatniego życia. Wśród nowych mieszkańców nie brakowało również Żydów. Zajmowali się oni handlem, rzemiosłem. Prowadzili gabinety lekarskie, księgarnie, teatry, kina, restauracje, kasy oszczędnościowe, banki a najwięksi z nich jak Izrael Poznański, Szaja Rozenblajt, Markus Silberstein czy Maksymilian Kohn zakładali wielkie fabryki. Tu zaczynało i kończyło się ich życie.

Spółeczność żydowska potrzebowała swojego cmentarza. W 1811 r. powstała pierwsza nekropolia dla starożytności, obecnie nieistniejąca. Nowy Cmentarz Żydowski powstał w 1892 r. dzięki głównemu fundatorowi Izraelowi Poznańskiemu. Sam fabrykant spoczął w monumentalnym mauzoleum, będącym największym grobowcem żydowskim na świecie a łódzki cmentarz jest największą żydowską nekropolią w Polsce. Zachowało się na nim około 160 tysięcy nagrobków oraz okazały dom przedpogrzebowy.

W okresie II wojny światowej teren cmentarza znalazł się w granicach getta. Pozostałością po tym tragicznym okresie jest tzw. „pole gettowe”, miejsce masowych pochówków ofiar nazistów.

W 1980 r. cmentarz został wpisany do rejestru zabytków a w 2015 r. został uznany za Pomnik Historii.

Znani Łódzianie pochowani na Cmentarzu Żydowskim w Łodzi:
- Seweryn Sterling - lekarz, popularyzator higieny społecznej, twórca łódzkiej szkoły fizjotrycznej, ukierunkowanej na profilaktykę gruźlicy.
- Herman Konstadt (Konsztadt) - przemysłowiec, finansista, filantrop
- Mojżesz Eliaż Halpern - podrabia łódzki wybrany do Sejmu Ustawodawczego RP
- Adela i Izidor Tuwimowie - rodzice Juliana Tuwima,
- Felicia i Izaak Rubinsteinowie - rodzice Artura Rubinsteina.
- Menachem Bornsztajn zwany „Ślepym Maksem” najślynniejszy gangster przedwojennej Łodzi nazywanym „królem Balut”.

Zwiedzanie cmentarza jest płatne. Bilety wstępu dostępne są w kasie w Domu Przedpogrzebowym. Dobrym zwyczajem jest nakrycie głowy przez mężczyzn. Cmentarz jest nieczynny w soboty oraz w dni świąt żydowskich.

WARTO ZOBACZYĆ

- 1 grobowiec rodzinny Szaj Rosenblatta - łódzkiego przemysłowca
- 2 grobowiec Eliasza Chaima Majzla - głównego rabina Łodzi w latach 1874-1912
- 3 grobowiec rodzinny Jakuba Kestenberga - łódzkiego przemysłowca
- 4 ohel Mojżesza Eliasza Helperna - podrabia Łodzi, działacza politycznego i poety
- 5 ohel Rabbiego Aszera Anszela Gotszala - słynnego w Łodzi cadyka
- 6 doły wykopane przez ostatnich mieszkańców getta z przeznaczeniem na swoje mogiły
- 7 macewa Ruty Akawie - wyjątkowa i kontrowersyjna rzeźba Abrahama Ostrzezi
- 8 grób Salomona (Szlema) Szyka - łódzkiego przemysłowca, ojca malarza Artura Szyka
- 9 grobowiec Miny i Hermana Konstadtów - łódzkich przedsiębiorców i filantropów
- 10 grobowiec rodzinny Dawida Prussaka - łódzkiego przemysłowca
- 11 grób Felicji i Izaaka Rubinsteinów - rodziców wybitnego pianisty Artura Rubinsteina
- 12 grób Menachema Bornsztajna „Ślepego Maksa” - króla łódzkiego półświatka
- 13 mauzoleum rodziny Izraela Poznańskiego - łódzkiego przemysłowca
- 14 mauzoleum rodziny Markusa Silbersteina - łódzkiego przemysłowca
- 15 grobowiec rodzinny Leona Rappaporta - łódzkiego kupca i przedsiębiorcy
- 16 grób Róży Deweltow - żołnierki Armii Czerwonej, bohaterki Związku Radzieckiego
- 17 grób Chaima Chaskiela Libeskinda - dziadka wybitnego architekta Daniela Libeskinda
- 18 grób Mosze Tansmana - ojca wybitnego kompozytora Aleksandra Tansmana
- 19 podwójna macewa Stanisława i Anny Monitzów - matki i jej zmarłego za młodo syna
- 20 grób Izzydora i Adeli Tuwimów - rodziców rodzeństwa poetów Juliana i Ireny Tuwim
- 21 grób Seweryna Sterlinga - doktora medycyny lekarza szpitala rodziny Poznańskich
- 22 pomnik Izraela Lichtensteina - działacza robotniczego, przewodniczącego partii Bund
- 23 kamień na grobie Maurycego Trębacza - łódzkiego malarza
- 24 kamień w miejscu zbiorowych mogił Polaków z AK i organizacji lewicowych z II wojny św.
- 25 Stare Pole - najstarsza część cmentarza
- 26 Pole Gettowe - miejsce pochówków osób zmarłych w getcie podczas II wojny światowej

ISBN: 978-83-967995-0-9

WWW.LODZ.TRAVEL

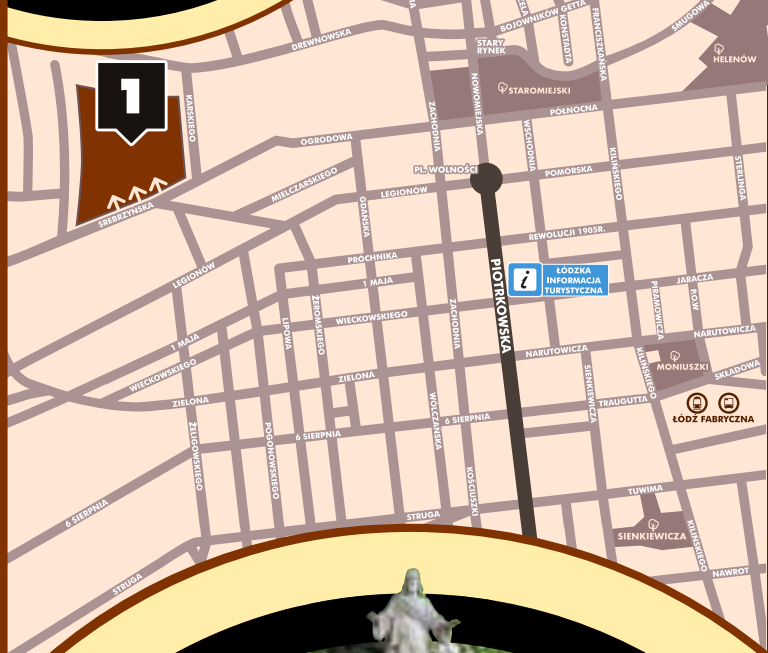
CMENTARZE ŁÓDZI PRZEMYSŁOWEJ

PL

fot. P.Augustyniak

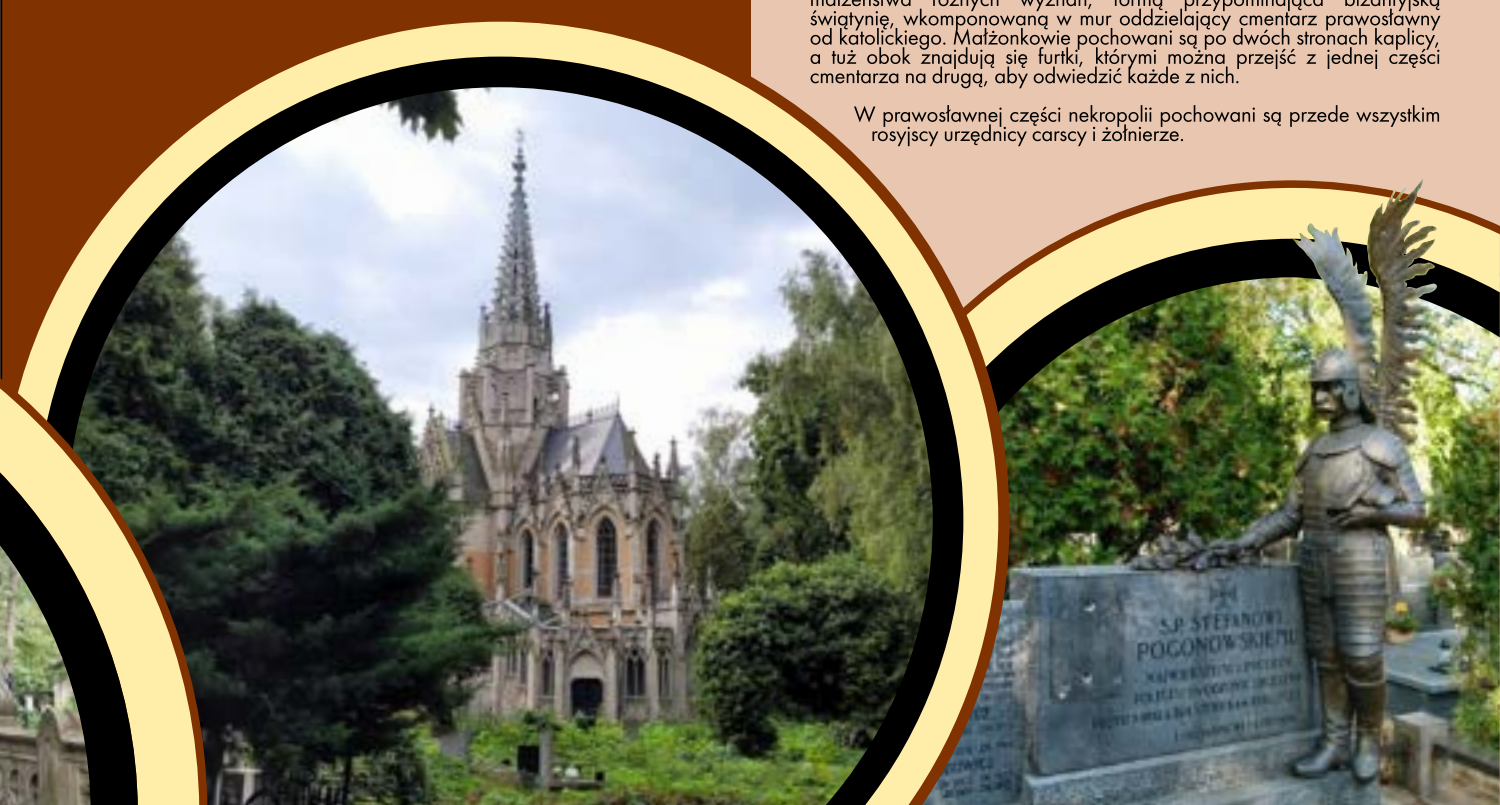
1
CMENTARZ STARY

Ogrodowa 39/43

Cmentarz Stary mieszczący się przy zbiegu ulic Ogrodowej i Srebrzyńskiej, powstał w latach 1855-1888 jako miejsce pochówku dla przedstawicieli trzech wyznań chrześcijańskich: katolików, protestantów i prawosławnych. Nekropolia zachowała swój pierwotny układ alei, układ zieleni oraz zabytkowe grobowce znajdujące się tam od czasów jego powstania. Pochowano tu przedstawicieli największych rodów fabrykanckich, przedstawicieli kultury, nauki, oświaty, medycyny oraz polityki.

Ponad 200 ze znajdujących się na tym cmentarzu grobowców zostało wpisane do rejestru zabytków. Spoczywa tu wielu wybitnych ludzi związanych z łodzią m.in. aktor Leon Niemczyk, artysta malarz i pedagog Władysław Strzemiński, porucznik piechoty Wojska Polskiego Stefan Pogonowski czy Ira Aldridge - amerykański aktor, pierwszy czarnoskóry tragicz szekspirowski.

Wstęp na cmentarz jest bezpłatny.

Najobszerniejszą częścią Cmentarza Starego jest nekropolia rzymskokatolicka pw. św. Józefa. Najbardziej okazałym grobowcem jest mauzoleum rodziny Heinzlów zaprojektowane w stylu neorenesansowym przez berlińskiego architekta Franza Schwechтена. Spoczywa tam jeden z największych fabrykantów łódzkich Juliusz Heinzel oraz jego rodzina.

W tej części cmentarza pochowani są też bohaterowie powstania styczniowego, rewolucji 1905 roku, wojny polsko-bolszewickiej i II wojny światowej a także tragicznie zmarłe na jeziorze Gardno harcerki.

Część katolicka A

Część ewangelicka B

W części ewangelickiej Cmentarza Starego znajduje się neogotycka kaplica Karola Scheiblera, twórcy największego imperium przemysłowego w łodzi, wybudowana wg proj. E. Lilpopa i J. Dziekońskiego. Jest jednym z najlepszych przykładów neogotyku w Polsce. Należy do najokazalszych prywatnych kaplic cmentarnych doby nowożytnej na terenie kraju i największych dzieł architektury cmentarnej na świecie.

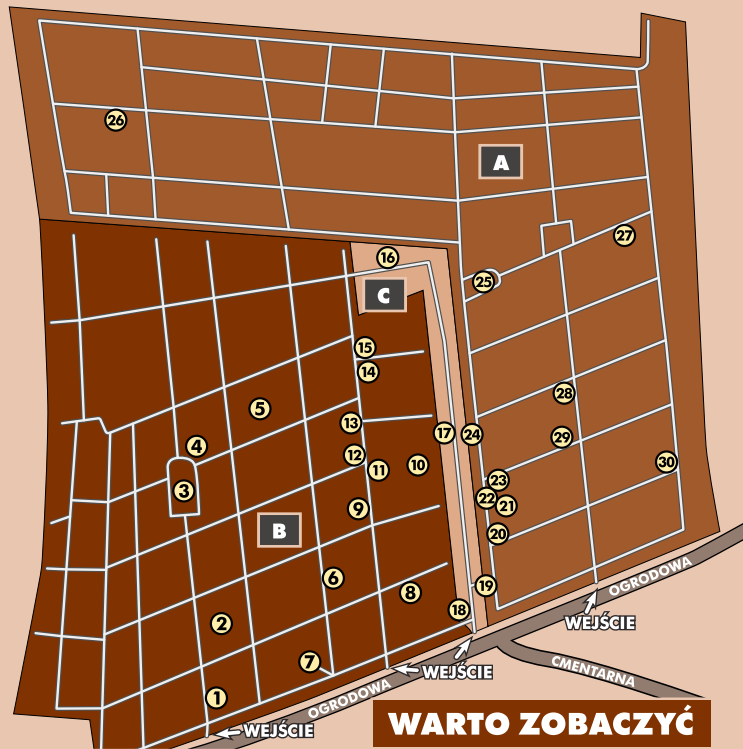
Do najpiękniejszych na całej nekropolii zalicza się pomnik przedwcześnie zmarłej Sophie Biedermann, wykonany z marmuru karraryjskiego, ukazujący anioła stróża w postaci zmarłej, który z matczyną troską pochyla się nad swoimi synami siedzącymi nad przepaścią.

Na uwagę zasługuje również grobowiec Ernsta Leonhardta utrzymany w modernistycznej stylistyce i Ludwika Grohmana z naturalnej wielkości posągami Chrystusa Miłosiernego.

Część prawosławna C

Prawosławna część stanowi najmniejszy fragment Cmentarza Starego. Pięknym symbolem wielowyznaniowej łodzi jest kaplica Gojzewskich, małżeństwa różnych wyznań, formą przypominająca bizantyjską świątynię, wkomponowaną w mur oddzielający cmentarz prawosławny od katolickiego. Małżonkowie pochowani są po dwóch stronach kaplicy, a tuż obok znajdują się furtki, którymi można przejść z jednej części cmentarza na drugą, aby odwiedzić każde z nich.

W prawosławnej części nekropolii pochowani są przede wszystkim rosyjscy urzędnicy carscy i żołnierze.

WARTO ZOBACZYĆ

- 1 grobowiec rodzinny Hermanna Guenzla - łódzkiego przemysłowca budowlanego
- 2 pomnik Antoniego Dietha - pianisty, rzeźba wykonana wg. obrazu Olgi Boznańskiej
- 3 kaplica rodziny Karola Scheiblera - największego łódzkiego przemysłowca
- 4 grób Gustawa Pietlich - rzeźba małego dziecka śpiącego na poduszce
- 5 pomnik Richarda Raschinga - okazały pomnik z posągami Chrystusa Miłosiernego
- 6 pomnik Johanna Petersilge - założyciela pierwszej łódzkiej gazety "Łódzki Zeitung"
- 7 mauzoleum małżonków Moenke - w formie antycznej świątyni zwieńczonej krzyżem
- 8 pomnik Ludwika Geyera - pioniera przemysłu włókienniczego, właściciela Białej Fabryki
- 9 pomnik Iry Aldridge - czarnoskórego amerykańskiego aktora, grającego m.in. Otella
- 10 grobowiec Gustawa Schweigerta - majstra cechowego
- 11 grobowiec Elizabeth Triebe - nagrobek z piękną rzeźbą żałobnicy z białego marmuru
- 12 grobowiec rodzinny Ludwika Grohmana - łódzkiego przemysłowca
- 13 pomnik Sophie Biedermann - Anioł Stróż w postaci zmarłej pochylającej się nad dziećmi
- 14 pomnik Karola Jonschera - łódzkiego lekarza i społecznika
- 15 grobowiec rodzinny Juliusza Kunitzera - łódzkiego przemysłowca, społecznika
- 16 grób Anatolija Nikandrowicza Kostieckijego - komisarza carskiej policji w łodzi
- 17 grób Wiktora Michajłowicza Kaniszewa - porucznika, rzeźba w formie wojskowego namiotu
- 18 mauzoleum nieznannej rodziny o wyraznie bizantyjskim charakterze, nakryte kopułą
- 19 mauzoleum rodziny Gojzewskich - grobowiec przypominający bizantyjską świątynię
- 20 pomnik Janusza Orlińskiego - pomnik zasmuczonej kobiety trzymającej portret zmarłego
- 21 pomnik Stefana Pogonowskiego - uczestnika bitwy warszawskiej, ukazanego jako husarza
- 22 grobowiec rodzinny Karola Hoffrichtera - łódzkiego przemysłowca
- 23 grobowiec Benedykta Grzymały-Pęczkowskiego - kaprala Legionów Polskich
- 24 grobowiec rodziny Suligowskich - rzeźba gimnazjalisty Lubomira Suligowskiego
- 25 kaplica rodziny Juliusza Heinzla - łódzkiego przemysłowca
- 26 pomnik Władysława Strzemińskiego - malarza, teoretyka sztuki, publicysty, pedagoga
- 27 pomnik Marii i Konstantego Piotrowiczów - patriotów, nauczycieli, powstańców styczniowych
- 28 grobowiec Marii z Roszkowskich Szoslandowej - lekarki i żołnierki powstania warszawskiego
- 29 pomnik Leona Niemczyka - aktora filmowego i teatralnego
- 30 pomnik rodziny Bronikowskich - wysoki podwójny grobowiec z posągami kobiety w chustce